ROZSUDEK PRO ZMEŠKÁNÍ, ROZSUDEK PRO UZNÁNÍ

Po více než čtyřiceti letech se v našem civilním soudním řízení znovu objevují kdysi zavržené instituty, které mají v současné době pomoci řešit tíživou situaci v civilním, zejména obchodním soudnictví. Zavedla je, spolu s jinými úpravami, jedenáctá novela občanského soudního řádu, zák. č. 171/1993 Sb., který nabyl účinnosti 1. září 1993. Jde o rozsudek pro zmeškání (tzv. kontumační rozsudek), upravený v § 153b novely a rozsudek pro uznání, upravený v § 153a novely. Oba jsou zvláštními druhy civilního rozsudku a společné mají jen to, že oba, každý ovšem jinak, usnadňují za určitých okolností roli soudu a urychlují řízení. Zmíněné okolnosti ale nenastávají v řízení příliš často, a proto význam obou institutů není třeba přeceňovat a očekávat od nich nějaký podstatný přínos pro civilní proces: bylo by také nezdravým jevem, kdyby se např. kontumační řízení a kontumační rozsudek staly natrvalo běžnou, každodenní záležitostí. Oba rozsudky jsou však dnes novou součástí civilního procesu a je tedy nutné se jimi zabývat, osvojit si je a využít jejich výhod tam, kde to bude možné.

Oba procesní instituty, jak rozsudek pro zmeškání, tak rozsudek pro uznání (ještě spolu s rozsudkem pro vzdání se nároku) byly součástí našeho civilního procesu sporného za platnosti civilního řádu soudního, tj. do r. 1950. Pozdější soudní řády je již nepřevzaly, přičemž zejména rozsudek pro zmeškání byl později uváděn jako přímo odstrašující příklad procesního formalismu (rozuměj buržoazního), který je v příkrém rozporu se zásadou materiální pravdy, a proto pro náš (rozuměj socialistický) právní řád nepřijatelný. Toto ideologizované pojetí znemožňovalo věcnou diskusi o něm, v níž by bylo možno spravedlivě zvážit jeho klady a zápory. Nebylo možné uplatnit hledisko, že objektivní (tzv. materiální) pravda zůstává v praxi stejně mnohdy nedosažitelným cílem, že nalézání práva a spravedlnosti v konkrétních právních vztazích je praktickou lidskou činností, která vyžaduje součinnost sporných stran, bez níž se nelze obejít a že tedy pro některé spory soukromoprávního charakteru a dispozitivní povahy je formální kontumační rozsudek za určitých okolností vhodnou cestou k dosažení (relativní lidské) spravedlnosti.

Stejně tak nebyl možný a byl by býval marný poukaz na to, že také zkrácené řízení a v něm vydávaný platební rozkaz, jehož použití se postupně spíše rozšiřovalo, nese znaky procesního formalismu a je v rozporu se zásadou materiální pravdy. Rozsudek pro zmeškání měl zkrátka svou ideologickou nálepku, a tím byl jednou provždy odepsán, i když cesty ke zrychlení a zpružnění řízení se hledaly.

Do dnešní doby se **dědictví jednotného procesu** s vůdčím principem materiální pravdy z různých důvodů nehodí.[1] Postupně se od absolutního požadavku materiální pravdy ustupuje (srov. jenom postupný vývoj §§ 6, 120 a 153 OSŘ v původním znění zák. č. 99/1963 Sb. a v jeho novelizacích zák. č. 519/1991 Sb. a zák. č. 171/1993 Sb.). Bohužel, děje se tak neustálými novelizacemi platného zákoníku z r. 1963, které ovšem narážejí na bariéru původní koncepce občanského soudního řádu té doby jako jednotného předpisu pro všechna civilní řízení, sporná i nesporná, přičemž právě mnohé novinky (mezi nimi i rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání) jsou výlučně instituty sporného řízení. To lze sice interpretací dovodit a použití v tom směru omezit, ale přece jen vzniká poněkud nepřehledný až chaotický stav. Ten si uvědomuje i zákonodárce, když vlastně v posledním znění § 120 (zákonem č. 171/1993 Sb.) přistoupil k „pracovnímu rozčlenění" sporných a nesporných věcí v odstavcích 2 a 3, alespoň pro účely dokazování. To je ovšem jen nouzové řešení. Naše justice opravdu již **naléhavě potřebuje nový procesní kodex,** a to zcela jistě s oddělenou úpravou sporného a nesporného řízení. Zatím lze staronové druhy rozsudků v praxi vyzkoušet a ověřit jejich dopad. To může být docela užitečné.

I. ROZSUDEK PRO ZMEŠKÁNÍ (KONTUMAČNÍ ROZSUDEK)

1. OBECNÝ VÝKLAD

Rozsudek pro zmeškání je zvláštním druhem rozsudku. Je to typický institut klasického civilního procesu sporného, v němž jsou vydávána deklaratorní rozhodnutí o právech a povinnostech, jimiž účastníci mohou volně mimoprocesně disponovat. Hora[2] o něm píše, že „zde se stává věc zralou k rozhodnutí podle vůle zákona, jenž upouští tu od požadavku, aby skutkový stav byl úplně najisto postaven, a spokojuje se skutkovým stavem, jenž byl soudu předložen jen jedinou stranou."

Jde o **rozsudek pojatý jako sankce** za nedostavení se k soudu (contumacia = lat. vzdor, vzdorovitost, vzpurnost; odsouditi in contumaciam = odsouditi pro neposlušnost, přeneseně v nepřítomnosti).

Sankce spočívá v tom, že soud, rozhoduje v nepřítomnosti strany, která se bez omluvy nedostavila (zmeškala), vychází ze skutkových tvrzení té strany, která byla dbalá a dostavila se. Tím odpadá dokazování a soud bere za základ svého rozhodnutí skutečnosti pouze tvrzené. Právní posouzení těchto skutečností ovšem zůstává věcí soudu, stejně jako zjišťování těch okolností, které je soud povinen činit ex offo, tedy např. zkoumání procesních podmínek. Nevyplývá-li požadovaný nárok z tvrzených skutečností, soud nejenže kontumačním rozsudkem nárok nepřizná (byť by jinak podmínky byly splněny), ale může dokonce žalobu ihned zamítnout. To však již nikoli roz-

[1] Více k procesním zásadám srov.: Winterová, A.: Nové pohledy na civilní proces, Všehrd – časopis českých právníků, č. 6/1993, str. 8 a násl.

[2] Hora, V.: Československé civilní právo procesní, díl II., 1923, str. 396.

sudkem pro zmeškání, ale řádným rozsudkem kontradiktorním, stejně jako kdyby měl skutečnosti, z nichž ale nárok neplyne, bezpečně zjištěny.[3]

Konkrétní podmínky rozsudku pro zmeškání se mohou v platné právní úpravě lišit např. v otázce, zda zmeškat a vyvolat tím možnost kontumačního rozsudku může žalobce i žalovaný, nebo pouze žalovaný, mohou se lišit v samotném pojmu zmeškání, nebo ve vymezení věcí, v nichž je rozsudek pro zmeškání přípustný atd. Tak se též lišila před r. 1950 česká a slovenská právní úprava, jak Hora svědomitě zaznamenává. Nelze proto dále pojednat o rozsudku pro zmeškání obecně, ale je třeba vycházet z pozitivní právní úpravy: starší literaturu event. judikaturu (do r. 1950) je možno přitom vzít na pomoc pouze podpůrně, vždy s úvahou, zda její závěry jsou použitelné při současném znění § 153b OSŘ.

V jakých věcech lze a v jakých nelze rozsudek pro zmeškání použít? Bylo už řečeno, ale neškodí snad připomenout, že kontumační rozsudek je institut **sporného procesu, v němž jsou práva i povinnosti, jimiž jinak mohou jejich nositelé mimoprocesně disponovat, soudem deklarovány.** Uvedeným znakům nejlépe odpovídají spory o plnění ze závazkových právních vztahů podle VIII. části OZ a III. části ObchZ. Jakožto sankce se rozsudek pro zmeškání nehodí pro ta řízení, která všechny uvedené znaky nemají. Nelze jej proto vydat:

a) v řízení **nesporném,** tzn. v žádném z řízení upravených v 5. hlavě III. části OSŘ;
b) ve věcech, v nichž **nelze uzavřít a schválit smír,** jak to výslovně stanoví § 153b odst. 3. Soudní smír nelze uzavřít především rovněž v nesporném řízení a dále v těch věcech sporného řízení, u nichž to jejich povaha nepřipouští (§ 99 OSŘ). To jsou ty věci, u nichž je subjektům práv odňata dispozice subjektivním právem, které je předmětem řízení. Půjde o věci osobního stavu (např. rozvod manželství, určení či popření otcovství), event. i jiné. Takových případů (jako bylo v minulosti např. právo osobního užívání pozemku) však v oblasti soukromého práva nemůže být mnoho a pokud budou, budou se spíše překrývat s kategorií další, sub c);
c) ve věcech, kde rozsudkem dochází **ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru** mezi účastníky (§ 153b odst. 3), neboli kde má rozsudek konstitutivní povahu. Dikce zákona je zde jasná a podle mého názoru i správná a důvodná. K založení (resp. změně či zrušení) právního stavu je vždy třeba, kromě znalosti relevantních skutečností, i úsudku soudu o vhodnosti, účelnosti, spravedlivosti, atd. – a k tomu je třeba znát i stanovisko druhé strany.

Problém bude v tom, že pojem konstitutivního rozsudku není ani teoreticky, tím méně prakticky jednoznačný. Vedle nepochybných případů, kdy bude od počátku zcela jasno, že kontumační rozsudek nelze vydat a nebude tedy zřejmě ani navrhován, budou i případy z různých důvodů z tohoto hlediska sporné, přičemž je zřejmé, že žalobci budou spíše vydání kontumačního rozsudku za splnění podmínek navrhovat a nutit tak soud k vyjádření vlastního stanoviska.

K jasným případům konstitutivních rozhodnutí, a tedy k věcem, v nichž je rozsudek pro zmeškání vyloučen, patří např. zrušení, resp. vypořádání podílového či bez-

[3] Případ, jistě vzácný, uvádí Hora. V.: cit. práce, str. 396.

podílového spoluvlastnictví podle § 142, 149 OZ, omezení či zrušení věcného břemene podle § 151p OZ nebo zrušení společnosti soudem podle § 68 odst. 6, § 90, § 152 ObchZ, vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 131 ObchZ atd.

Spornou se v praxi jistě ukáže otázka, zda lze vydat kontumační rozsudek o výživném mezi zletilými osobami, např. mezi manžely. V pravém slova smyslu nejde o rozhodnutí konstitutivní, protože vyživovací povinnost plyne ze zákona a soud zde rozsudkem právní poměr nezakládá. Naproti tomu výši a podmínky splatnosti jednotlivých dávek soud určuje podle kritérií § 91 a § 96 ZR a v tomto smyslu má přece jen jinou povahu a účinky než např. rozsudek ukládající splnění jasně vymezené povinnosti ze smlouvy. Obdobně může vzniknout problém u sporů o náhradu škody (odpovědnost za škodu vyplývá ze zákona, soud ji nezakládá, nýbrž deklaruje: avšak výše nároku je už otázkou přiměřenosti a nadto jsou zde např. rozhodnutí podle § 438 odst. 2 nebo § 442 odst. 2). Zejména problematická bude otázka přípustnosti kontumačního rozsudku ve sporech o přivolení k výpovědi nájmu bytu podle § 711 OZ. K důvodům výpovědi a ke svým rodinným poměrům rozhodným pro kvalitu bytové náhrady by měl být odpůrce (nájemník) zajisté soudem slyšen.

Na druhou stranu však nedostavení se k soudu je dnes běžně užívaným způsobem oddalování nebo maření soudního rozhodnutí a tedy vlastně zneužíváním práva na soudní ochranu, čemuž právě chce institut kontumačního rozsudku čelit.

Řešit tyto otázky v praxi nebude snadné. Ostatně, co je dnes v právním řádu snadné? V našem případě, jako i v mnoha jiných, je problém v tom, že se zde klasický procesní institut zasazuje nejen do rámce jiného civilního procesu, ale také do rámce celého jiného soukromého práva, resp. právního řádu vůbec. Jisté je, že soudy mohou i v otázce přípustnosti kontumačního rozsudku zaujmout buď rigoróznější nebo benevolentnější přístup. A protože je kontumační rozsudek sankcí za nekázeň účastníka, je možná i dobře, že zákon soudní praxi tento prostor ponechává.

2. PROCESNÍ PŘEDPOKLADY VYDÁNÍ ROZSUDKU PRO ZMEŠKÁNÍ

a) **Žalovaný** zmeškal: Předpokladem vydání kontumačního rozsudku na straně žalovaného je, že se **nedostavil** k jednání, ač má soud doručení vykázáno s datem nejméně 5 dnů přede dnem jednání, že byl v předvolání o možnosti kontumačního rozsudku **poučen** a že se ani včas **neomluvil.** Za žalovaného se může samozřejmě dostavit zástupce (zmocněnec), pouhé písemné vyjádření však nestačí. Je-li žalovaných více, odvrátí následky zmeškání přítomnost i jen jednoho z nich (zřejmě i u samostatných společníků, což se bude někdy jevit jako nevýhodné, avšak těžko lze zákon vyložit jinak). Není-li včasné doručení vykázáno, nelze vydat kontumační rozsudek. Je-li zde omluva žalovaného, musí být důvodná, což soud posoudí. Soud může odmítnout uznat důvodnost omluvy, ale vzhledem k následkům je třeba postupovat s velkou opatrností. Zmeškání žalobce není, na rozdíl od dřívější úpravy v CŘS, důvodem pro vydání rozsudku pro zmeškání.

b) Žalovaný zmeškal **první jednání,** které bylo ve věci nařízeno (tisková chyba v textu § 153b odst. 1 v zák. č. 171/1993 Sb. byla redakčně opravena – viz částka 46/1993 Sb.). Rozsudek pro zmeškání je jednoznačně připuštěn pouze při prvém

jednání, na rozdíl od dřívější úpravy v CŘS, která připouštěla stejný následek i při zmeškání dalšího jednání ve věci. Lze se jen obávat, že platná úprava skýtá snadnou možnost obcházení.

c) **Návrh žalobce,** který se dostavil. Stačí samozřejmě účast zástupce (zmocněnce). Návrh žalobce na vydání kontumačního rozsudku může být obsažen již v žalobě (hrozba sankcí pro žalovaného!), při jednání však musí být opakován. Podle mého názoru je **povinností soudu poučit** práva neznalého žalobce o možnosti návrhu na vydání kontumačního rozsudku, jsou-li pro to splněny podmínky. Návrh žalobce se musí opírat výlučně o tvrzení již předtím v žalobě obsažená. V návrhu nelze dříve tvrzené skutečnosti měnit či doplňovat. Návrh žalobcův může směřovat výlučně k tomu, aby soud vzal jeho tvrzení za nesporná a na tomto základě přiznal požadované právo.

d) Soud může rozhodnout rozsudkem pro zmeškání. Vzniká otázka, zda za splnění všech předpokladů soud **může či musí** vydat rozsudek pro zmeškání. Podle mého názoru nelze připustit nějaké hodnocení tvrzeného skutkového stavu soudem, bez dokazování, pouze na základě volné úvahy. Z toho pak plyne závěr, že jsou-li předpoklady vydání kontumačního rozsudku jednoznačně splněny, soud jej musí vydat. Nejsou-li předpoklady splněny, návrh zamítne a pokračuje v řízení, event. za použití § 101 odst. 2 a 3.

V této souvislosti není snad na škodu zmínit se i o vztahu platebního rozkazu a kontumačního rozsudku. Platební rozkaz lze vydat i bez výslovné žádosti navrhovatele, vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností uvedených navrhovatelem. Předpokladem je skutkové zdůvodnění a teorií požadované „osvědčení" tvrzených skutečností. Platební rozkaz není sankcí, je pouze výsledkem zkráceného řízení. Proto nemusí předseda senátu platební rozkaz vydat ani tam, kde je navrhován, jestliže má pochybnosti z hlediska skutkového stavu. Nařídí-li však v takovém případě jednání, k němuž se žalovaný nedostaví, nemohou být předchozí pochybnosti důvodem k nevydání kontumačního rozsudku.

3. NÁLEŽITOSTI ROZSUDKU PRO ZMEŠKÁNÍ

Rozsudek pro zmeškání je zvláštním druhem rozsudku a musí být jako takový výslovně označen. Jinak se jeho záhlaví ani výrok neliší od kontradiktorního rozsudku. Liší se však jeho odůvodnění, které bude podstatně kratší a jednodušší. Podle § 157 odst. 4 soud v odůvodnění uvede pouze co bylo předmětem řízení a z jakých důvodů rozhodl rozsudkem pro zmeškání, tzn., že žalovaný, ač řádně předvolán, se bez důvodné omluvy nedostavil k prvému jednání, žalobce se dostavil a vydání kontumačního rozsudku navrhl. Skutečnosti žalobcem tvrzené není třeba v odůvodnění opakovat, neboť jsou ze zákona vzaty za nesporné tak, jak je žalobce v žalobě uvedl: žaloba byla žalovanému doručena spolu s předvoláním (§ 79 odst. 3).

Rozsudek pro zmeškání by měl obsahovat poučení ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 tak, že odvolání proti tomuto rozsudku není přípustné, ledaže by bylo podáno proto, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání nebo že rozsudek spočívá v nesprávném právním posouzení věci: pouze z těchto důvodů se lze odvolat do 15 dnů

od doručení rozsudku. Dále by měl i rozsudek pro zmeškání obsahovat poučení o možnosti výkonu rozhodnutí.

4. PROCESNÍ PROSTŘEDKY NÁPRAVY ROZSUDKU PRO ZMEŠKÁNÍ

Žalobci je kontumačním rozsudkem **vždy vyhověno.** Je-li rozsudek zamítavý, jde v takovém případě o řádný kontradiktorní rozsudek, proti němuž se žalobce může odvolat, event. použít i další, mimořádné opravné prostředky.

Žalovanému, který byl odsouzen v nepřítomnosti, byť předpokládaně zaviněné, poskytuje zákon v § 153b odst. 4 zvláštní prostředek nápravy, **návrh na zrušení kontumačního rozsudku.** V návrhu musí uvést omluvitelný důvod, a to jak pro své zmeškání prvního jednání, při němž byl kontumační rozsudek vynesen, tak pro to, že se neomluvil včas. Omluvitelnost důvodů posoudí soud prvého stupně. Vyhoví-li návrhu, usnesením rozsudek zruší a nařídí jednání, nevyhoví-li, návrh zamítne. Návrh na zrušení kontumačního rozsudku musí být podán do právní moci tohoto rozsudku. Vzdor ustanovení § 202 odst. 1, který prohlašuje odvolání proti rozsudku pro zmeškání za nepřípustné (nejde-li o odvolací důvody tam uvedené), bylo zřejmě úmyslem zákonodárce, aby rozsudek nabyl právní moci až uplynutím odvolací lhůty. Proto lze návrh na zrušení kontumačního rozsudku zřejmě podat do 15 dnů po jeho doručení. V § 153b odst. 5 pak je řešen případný střet návrhu na zrušení kontumačního rozsudku s odvoláním, a to ve prospěch rozhodnutí soudu prvního stupně o zrušení kontumačního rozsudku.

Odvolání do rozsudku pro zmeškání je zásadně **nepřípustné** (§ 202 odst. 1). Jako takové bude též posouzeno již soudem prvého stupně a odvolacím soudem pak bez jednání odmítnuto podle § 218 odst. 1 písmo c). Výjimkou jsou **dva odvolací důvody,** pro které se bude muset odvolací soud napadeným rozhodnutím zabývat. Předně uvádí-li odvolatel, že **nebyly splněny předpoklady** pro jejich vydání. Odvolatel musí samozřejmě uvést, který předpoklad nebyl splněn. Odvolací soud přezkoumá tvrzený důvod a bez jednání napadený rozsudek zruší, je-li zde důvod skutečně dán. V opačném případě, nepotvrdí-li se tvrzený důvod, vzniká otázka, zda má rozsudek potvrdit, nebo odvolání odmítnout jako nepřípustné. Podle mého názoru bude správné zde odvolání jako nepřípustné odmítnout.

Druhým odvolacím důvodem je to, že rozsudek spočívá v **nesprávném právním posouzení** věci. Zde bude možné nejen napadený rozsudek zrušit, dospěje-li soud ke stejnému právnímu závěru jako odvolatel, ale též rozsudek změnit, a to tak, že odvolací soud žalobu zamítne. Co však, když právní posouzení shledá odvolací soud správným? Ani zde nemůže podle mého soudu rozsudek potvrdit, nýbrž musí odvolání odmítnout jako nepřípustné.

Je zřejmé, že i novým ustanovením § 202 odst. 1 zavedl zákonodárce do našeho civilního procesu výrazné změny, zcela vybočující z jeho dosavadní koncepce. Rozhodně se dosud nemusely soudy zabývat otázkou odvolacích důvodů ve vztahu k přípustnosti odvolání, a proto ani otázkou, do jaké míry musí odvolatel odvolací důvod přesně vymezit. Podle mého názoru musí a uplatněným odvolacím důvodem bude soud vázán. Také změna odvolacího důvodu nebude, vzdor ustanovení § 212 odst. 4, možná.

Pro úplnost je možno dodat, že z mimořádných opravných prostředků by se u kontumačního rozsudku mohla použít jen **obnova řízení,** a to pro důvod § 228 odst. 1 písm. c) (bylo rozhodnuto v důsledku trestného činu soudce). Ostatní důvody obnovy řízení, které jsou skutkové, nepřicházejí v úvahu. Dovolání nepřichází v úvahu vůbec, protože rozsudek pro zmeškání je zásadně rozsudkem soudu prvního stupně. Dovolání nebude principiálně vyloučeno proti rozhodnutí odvolacího soudu, jeho rozhodnutí však již není rozhodnutím kontumačním.

K prostředkům nápravy se v širším smyslu může řadit i novelizované ustanovení § 268 odst. 1 písm. g). Říká se v něm, že výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané: bylo-li právo přiznáno rozsudkem pro zmeškání, bude **výkon rozhodnutí zastaven** i tehdy, jestliže právo zaniklo před vydáním tohoto rozsudku. Takovéto ustanovení zavádí meritorní přezkoumávání titulu v exekučním řízení a o jeho oprávněnosti můžeme proto vážně pochybovat. Znamená vážný systémový zásah do struktury civilního procesu a nebýt toho, že jeho praktické použití bude zcela ojedinělé, bylo by skutečným nebezpečím pro právní jistotu, o kterou usilujeme. Domyšleno do důsledků, zbavuje kontumační rozsudek smyslu. Dává totiž žalovanému, který byl v nalézacím řízení nedbalý a byl proto odsouzen, více práv v exekučním řízení, než má kterýkoli jiný dlužník. Ten by musel takovou situaci řešit obnovou nalézacího řízení anebo žalobou z bezdůvodného obohacení. Nedbalému žalovanému však stačí, prokáže-li zánik práva až v exekuci. Nehledě na praktické obtíže s tím spojené, kde je ratio legis?

II. ROZSUDEK PRO UZNÁNÍ

Také rozsudek pro uznání, jak zvláštní druh rozsudku, zmizel z našeho civilního procesu v r. 1950. Důvody v tomto případě nebyly ideologické, spíše se v rámci celkového zjednodušování civilního řízení argumentovalo zbytečností zvláštní procesní úpravy, s tím, že dojde-li během řízení k uznání dluhu žalovaným, soud ve smyslu tohoto právního úkonu rozhodne, aniž potřebuje zvláštní druh rozsudku.

Jestliže se dnes k rozsudku pro uznání vracíme, pak je to proto, že **rozsudek pro uznání je úsporný rozsudek**. Opírá se o dispozitivní procesní úkon žalovaného a nevyžaduje další, zejména skutkové odůvodnění. Je-li však uznání dluhu pouhým hmotněprávním úkonem učiněným v procesu, je rozsudek, byť tento úkon respektuje, řádným kontradiktorním rozsudkem a jako takový musí odpovídat všem požadavkům na rozsudky kladeným.

Stejně jako rozsudek pro zmeškání, je i rozsudek pro uznání typickým institutem sporného procesu. Jeho základem je hmotněprávní uznání dluhu (§ 558 OZ a § 323 ObchZ), jehož náležitosti musí v zásadě splňovat, nestanoví-li procesní právo něco jiného. Proto rozsudek pro uznání přichází v úvahu ve sporech ze závazkových právních vztahů. Je pojmově vyloučen v nesporném řízení, dále je vyloučen ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 153a odst. 2) a z povahy věci bude, stejně jako rozsudek pro zmeškání, vyloučen tam, kde má být vydáno konstitutivní rozhodnutí.

Předpokladem vydání rozsudku pro uznání je to, že žalovaný v průběhu soudního řízení uznal nárok, který je proti němu uplatňován. Zmocněnec s procesní plnou mocí může za žalovaného uznat (§ 28 odst. 2), nebyla-li v tomto směru plná moc omezena. Písemná forma, předepsaná v ustanovení § 558 OZ je splněna zachycením uznávacího prohlášení v protokolu: protokol by měl žalovaný podepsat. K uznání může dojít i písemně či telegraficky za podmínek § 42 odst. 1 a 3. Projev ovšem musí být učiněn vůči soudu – mimoprocesní uznání vůči žalobci je jen hmotněprávním úkonem, který povinnost soudu rozhodnout rozsudkem pro uznání nevyvolá.

Uznání jako procesní úkon připouští, na rozdíl od hmotného práva, i pouhé **uznání základu nároku**, bez výslovného uznání výše nároku. Proto § 153a odst. 1 počítá se třemi možnostmi:

Dojde- li k uznání celého uplatněného nároku (ve smyslu žalobního petitu), rozhodne soud bez dalšího podle tohoto uznání, a to rozsudkem pro uznání, jakožto rozsudkem na plnění. Uzná- li žalovaný pouze základ nároku, rozhodne soud mezitímním rozsudkem pro uznání a pokračuje pak v řízení o výši plnění. Uzná-li konečně žalovaný uplatněný nárok jen zčásti, vydá soud rozsudek pro uznání jen na návrh žalobce. Není- li takového návrhu, pokračuje soud v řízení, přičemž respektuje, že hmotněprávně byla část nároku uznána.

Rozsudek pro uznání je **zvláštní druh rozsudku** a musí tak být **výslovně označen**. Jeho odůvodnění pak se omezuje na označení předmětu řízení a důvod, pro který bylo rozhodnuto rozsudkem pro uznání. Tento důvod může být jen jeden: žalovaný uznal (§ 157 odst. 4).

Shodně s rozsudkem pro zmeškání, i zde platí, že proti rozsudku pro uznání se nelze odvolat. Ustanovení § 202 odst. 1 připouští sice dva důvody, pro které je odvolání přípustné, mám však zato, že na rozsudek pro uznání lze vztáhnout jen ten prvý: nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání, tj. k účinnému uznání nedošlo. Druhý důvod, nesprávné právní posouzení, zřejmě nepřichází v úvahu, protože rozsudek se opírá o dispozitivní úkon a právní posouzení věci odpadá. Odvolací soud může napadené rozhodnutí pouze zrušit, ukáže-li se, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání. Jinak, stejně jako u rozsudku pro zmeškání, odvolání jako nepřípustné odmítne.